

Tal av LOs ordförande Wanja Lundby-Wedin

Socialdemokratiska Partikongressen den 2 november 2005

DET TALADE ORDET GÄLLER

Kongressdeltagare,

Det finns de som påstår att framtiden inte går att påverka. Att det är meningslöst att tillsammans diskutera hur vi ska hantera framtidens utmaningar. Att vi är utlämnade till mäktiga krafter utanför demokratins räckvidd.

Det är inte sant. Människor sluter sig samman just därför att de vet att det går att påverka. Åtta av tio löntagare är med i facket. Bara i LO-förbunden finns 175 000 förtroendevalda - män och kvinnor som dagligen ger röst åt sina arbetskamraters krav på förändringar och förbättringar. Folk är trötta på alla floskler om att marknaden ska lösa alla problem. Vi vet bättre.

x x x

Mot marknadskrafterna ställer vi solidaritet. Och ur ett fackligt perspektiv - vad kan väl vara ett bättre exempel på vad vi menar än kollektivavtalet. Kollektivavtalets idé är att löntagarna står tillsammans och lovar varandra att inte konkurrera med sämre löner och arbetsvillkor än

de som finns i avtalet. Då kommer heller ingen att tvingas sälja sig till underpris.

Om exakt en vecka har vi ett jubileum. Det första nationella kollektivavtalet, Verkstadsavtalet, slöts nämligen den 9 november 1905 mellan LO och SAF. Idag, 100 år senare, bevisas dagligen vilken sprängkraft den idén har. Den svenska modellen fungerar.

Det finns de som påstår att kollektivavtalen spelat ut sin roll. Att de är ett hinder för utveckling och tillväxt. Det är inte sant. I en värld där kapital och företagande rör sig fritt över gränserna är kollektivavtalen ett nödvändigt skydd mot lönedumpning och osund konkurrens.

Vi har flera uppmärksammade fall där våra förbund tagit fajten för att se till att människor inte utnyttjas. Det har ofta rört sig om utländska arbetare - ibland från de nya EU-staterna men också från mer fjärran länder än så. Inte sällan har det varit svenska företag som på ett eller annat sätt försökt tjäna pengar på dessa människors utsatthet.

Det viktigt att slå fast att rätten att sluta sig samman och slåss för kollektivavtal också kräver att det finns en ömsesidig rätt till stridsåtgärder. Ta exemplet Preemraff i Lysekil. Trots avtal fick de thailändska svetsarna bara mellan 10 och 20 kronor i timmen av den

italienska underleverantören. Först när Byggnads varslade om blockad kunde konflikten lösas och arbetarna få den lön de hade rätt till. De som vill förbjuda facketts rätt till sympatiåtgärder struntar uppenbarligen i att människor utnyttjas på det här sättet. För utan den rätten hade Byggnads blockad varit olaglig.

Konflikträtten kommer vi aldrig att kompromissa om!

Det här exemplet och andra visar att det inte längre finns några enbart svenska fackliga frågor. Vi är alla en del av en global konkurrens, där företag försöker spela ut löntagare mot varandra.

Kampen för svenska kollektivavtal är alls inte bara en kamp för svenska löntagare. Det är i lika hög grad en kamp för lettiska, polska eller portugisiska arbetare. Det som nu sker i det så kallade Waxholmsfallet är inte heller en strid som bara den svenska fackföreningsrörelsen driver. Vi är inte ensamma. Från hela Europa kommer nu stöd för vårt arbete att hävda fackliga rättigheter.

Redan för 150 år sedan pekade Marx på vikten av att proletärer i alla länder förenas. Idag är det aktuellt än någonsin. Vi måste bli ännu bättre för att möta det globala kapitalet. Det finns bara ett sätt att göra det: Arbetare i alla länder förena er!

Kongressdeltagare

Det finns de som säger att facket har för stor makt. Det är inte sant. De som säger så pratar aldrig om arbetsgivarnas anspråk på makt. Som när fackliga företrädare avskedas för att de är "obekväma". Eller som när Svenskt Näringsliv vill urholka lagen om anställningsskydd och förbjuda sympatiåtgärder.

Jag måste säga att jag är bekymrad över Svenskt Näringslivs utveckling. Det känns som de är på väg tillbaka till 1980-talet. Återigen är det mångmiljonsatsningar på opinionsbildning, återigen kallar man samtal mellan regeringen och parterna för kafferep.

Jag tycker det är tråkigt att man verkar vilja reducera Svenskt Näringsliv till enbart en lobbyorganisation istället för att delta i arbetet för att utveckla Sverige. Vi behöver ansvarstagande parter som kan garantera starka avtal och stabila spelregler på den svenska arbetsmarknaden.

Urban Bäckström var kanske en bra riksbankschef. Han var med och skapade något nytt - en fristående, självständig riksbank. Nu söker han sig däremot tillbaka till det förgångna, till den tid då arbetsgivarorganisationen var mer känd som en propaganda-apparat än som en konstruktiv samtalspart.

I en tidningsintervju häromdagen efterlyste han bättre balans från min sida. Det har han mage att säga samtidigt som Svenskt Näringsliv vill försämra konflikträtten, samtidigt som de uttrycker sig föraktfullt om vår representativa demokrati och samtidigt som de stödjer det lettiska företaget ekonomiskt när "Waxholmsfallet" prövas i EG-domstolen.

Det här är inte ett sätt att skapa balans på arbetsmarknaden. Tvärtom det är bara provocerande och försvårar möjligheterna att tillsammans ta ansvar för Sveriges utveckling. De säger visserligen att de är för den svenska modellen och våra kollektivavtal, men samtidigt vill de försvaga vår roll. Det är tydligt att de inte riktigt vet vad de pratar om.

Jag tror det är dags att sätta Bäckström på skolbänken.

x x x

Kongressdeltagare.

Det finns de som vill framställa arbetslösa och sjuka som en speciell sorts människor, lite latare och bekvämare än alla andra. Det är inte sant. De som tycker så försöker slå in en kil mellan dem som har arbete och de arbetslösa, mellan friska och sjuka.

De uttrycker ett förakt för dem som inte ett har jobb att gå till, fast de inte vill något hellre. Många människor känner att de inte har en chans för att de är för gamla, eller för slitna, eller har fel utbildning. Många sitter vid telefonen och väntar på ett samtal som i bästa fall innebär några timmars jobb i kassan eller i vården - men vet inte hur det blir nästa vecka och veckan efter det. Hur planerar man sitt liv då? Vår stora utmaning är att forma en politik som leder till fler jobb och till tryggare jobb.

Arbetslöshet och sjukdom kan drabba oss alla. Det är inte något som drabbar en speciell sorts människor.

Livet förändras nämligen hela tiden. I positiv eller negativ riktning - med framgångar och motgångar. Våra liv förändras av händelser som vi oftast inte kan kontrollera eller har inflytande över.

En vanlig dag, som idag, så går drygt 2 000 människor till sin nya arbetsplats för första gången. Samtidigt får något hundratal just idag chockbeskedet om att de riskerar att bli av med jobbet.

Likadant är det med olyckor och sjukdomar. En dag som idag går ett antal människor till jobbet, ovetande om att de kommer att skadas och att deras liv och vardag kommer att förändras. Samtidigt vet vi att väldigt många

människor just idag påbörjar sin långa och mödosamma rehabilitering, för att komma tillbaka i arbete.

Ja, så kan livet se ut, framgångar och motgångar, händelser som vi inte kan påverka. Skillnaden mellan oss och högerkrafterna är att vi vill ha ett samhälle där vi ställer upp för varandra, där vi delar på riskerna i insikt om att det gör oss alla tryggare. Högern däremot vill lägga hela ansvaret och risken på den som drabbas. Det som blir så tydligt när man hör deras förslag är att de aldrig för ett ögonblick tror att de pratar om sig själva - det handlar alltid om några andra.

Vi socialdemokrater har däremot ett bredare uppdrag. Vi vill dels minska riskerna för att man ska drabbas av sjukdom och arbetslöshet, dels ha ett tillräckligt starkt skydds nät för de som drabbas.

Det handlar om trygghet när livet förändras.

x x x

Kamrater.

LO har i flera undersökningar och rapporter visat att villkoren i arbetslivet följer ett klassmönster. Det är arbetare som löper störst risk att bli arbetslösa, att bli sjuka på jobbet, att tvingas arbeta på nätter och helger. Men det är inte bara en klassfråga.

Det är i lika stor utsträckning ett könsmönster. För LO-förbundens kvinnor handlar det om en dubbel utsatthet.

Under de senaste åren har återigen gruppen människor som arbetar ofrivillig deltid ökat. De är idag en kvarts miljon. 70 procent är kvinnor och nästan alla har ett LO-yrke. Det ofrivilliga deltidssarbetet är ett av de största jämställdhetsproblemen. Det innebär att många kvinnor förvägras en lön som det går att försörja sig på.

Idag har också 525 000 personer någon form av tidsbegränsad anställning.

Värst drabbade är de unga LO-kvinnorna - 30 år och yngre. För dem har andelen med tidsbegränsade anställningar ökat kraftigt sedan 1990. Hela höjningen ligger på behovsanställningar - "ring och springjobb" - som ökat hela 12 gånger.

Forskning visar att den typen av jobb ytterst sällan leder till fasta jobb. Det här innebär att det förhatliga daglönesystemet - som vi kanske trodde försvann på 30-talet - återigen har fått fotfäste på svensk arbetsmarknad.

Att tvingas arbeta på obekväma arbetstid - kvällar, nätter och helger - har också stor inverkan på människors liv. Det påverkar hela familjen, också barnens situation. Även här är klass- och könsskillnaderna stora. Idag arbetar

mer än hälften av LO-kvinnorna på obekväm eller oregelbunden arbetstid.

Det finns de som påstår att klassamhället har försvunnit. Det är inte sant. Det är snarare så att vi är på väg att förstärka klassamhället med de allt starkare kraven på service dygnet runt.

Det är arbetarna som bär 24-timmarsamhället på sina ryggar.

x x x

Kongressombud.

I Sverige bor idag två miljoner människor som har utländsk bakgrund. Hälften av dem är födda i ett annat land.

Det här borde egentligen vara en ganska onödig kunskap. Lika onödig som hur många som håller på Elfsborg, tycker om krukväxter eller har storlek 45 i skor. Alla människor är ju individer och måste bli bemötta därefter, i arbetslivet och i privatlivet. Men erfarenheten visar att det inte alltid fungerar så. Vi vet alla att det förekommer diskriminering.

Nästan var fjärde LO-medlem har utländsk bakgrund. Det speglar ganska väl hur Sverige ser ut idag. Det ger

fackföreningsrörelsen ett särskilt ansvar att kämpa för
allas lika värde och allas lika rätt.

Vi måste bekämpa alla former av diskriminering. Men det
kanske viktigaste är kampen mot arbetslösheten. De flesta
med utländsk bakgrund har ett arbete, men arbetslösheten
slår hårdare i den här gruppen.

Arbetsgemenskap innebär så mycket mer än bara lön. Det
ger tillhörighet, social utveckling, språkkunskaper - en
möjlighet att mötas i ögonhöjd. Det suddar ut den
konstlade uppdelningen i "vi och dom".

Det är viktigt att få vara med - överallt. Men vi har en
lång resa framför oss innan vi är där. Inom facket är nio
procent av de förtroendevalda födda utomlands. Men hur
ser det ut i politiken?

Vi var först ut med varannan damernas. Nu måste vi hitta
en strategi också på det här området. Här kan jag som LO
ordförande utmana partiet. Inom tio år ska vi vara bäst i
Europa på integration.

Alla ska med - så enkelt är det.

x x x

Kongressdeltagare.

Vår viktigaste uppgift är att åstadkomma ett arbetsliv
för alla. Men det finns inte någon enkel patentrösning

som i ett slag löser denna uppgift. Det krävs kraftfulla och långsiktiga åtgärder på många områden. Det har vi visat på denna kongress. Jag vill ta upp några områden som är grundläggande för att vi ska lyckas.

För det första. Vi behöver mer muskler i finanspolitiken så att den fungerar bättre som ett verktyg för att nå full sysselsättning.

Idag är budgetsystemet för stelt. Ska vi kunna bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik som klarar av de påfrestningar som en lågkonjunktur innebär, så måste vi ha en sysselsättningsmarginal i budgeten. Ska vi kunna sätta in finanspolitiska åtgärder vid allvarliga nedgångar i konjunkturen, så måste det finnas marginaler för det också. Jag delar inte den uppfattning som förs fram i Finansplanen - att vi sannolikt klarar oss utan marginaler i budgetsystemen. Vi skapar trygghet genom att kunna garantera att grundläggande välfärd som vård, skola och omsorg inte varierar med konjunkturerna. Då vågar hushållen konsumera även i lite tuffare tider.

Min slutsats är enkel. Vi måste våga satsa när behoven är som störst.

Låt oss se till att genomföra de beslut vi fattade på tillväxtkongressen!

x x x

För det andra. En framgångsrik tillväxtpolitik kräver ett bra näringsklimat och det har vi. Sverige är världsledande på det området.

Genom att ta vara på hela landets resurser och öka tillgången på riskkapital kan vi bli ännu bättre. Vi kan inte få varje enskild ort att blomstra, men vi kan på ett helt annat sätt få växtkraft i varje region. Det gör vi genom att kraftsamla med ett tydligt uppdrag att samverka med fokus på tillväxt.

Det behövs en bättre styrning av hur de statliga bolagen investerar sina resurser. De ska inte bara vara statliga "kassakor" utan tydligt användas i hela nationens intresse. Vi har många exempel på statliga bolag som i samverkan med svenska företag har bidragit till viktiga teknikgenombrott. Den tiden behöver inte vara förbi. Det finns utrymme för en spännande teknikutveckling, inte minst på miljösidan, vilket kan skapa stora exportmöjligheter för svenska företag.

x x x

För det tredje. För att klara sysselsättning och tillväxt krävs det en väl utbildad arbetskraft. Vi har gjort kraftfulla satsningar på att höja utbildningsnivån i befolkningen. 1985 hade drygt var tionde 30-åring en längre högskoleutbildning. Idag är det var tredje kvinna

och var fjärde man. Samtidigt är det drygt 20 procent av ungdomarna som inte klarar gymnasiet.

Då ska 30 procent ska klara att möta efterfrågan på alla kvalificerade arbetarjobb. De ska bygga våra hus, ta hand om våra barn och gamla, jobba i industrin och i handeln. Vi måste vidga perspektivet. Vi måste ta vara på den yrkesstolthet som finns i industrin, i vården, i servicebranscherna. Det är dags att erkänna betydelsen och värdet av LO-medlemmarnas yrkeskunnande.

Vi måste tydligare lyfta fram yrkesutbildningens betydelse. De som valde fel eller hoppade av gymnasiet måste få en chans till, en chans till en bra yrkesutbildning.

För det är inte så att ungdomarna flyr från våra yrken. Idag är det högt söktryck till fordons-, el- och byggprogrammen. Fler måste få chansen att gå bra yrkesutbildningar som är efterfrågade på arbetsmarknaden.

Förändringarna på arbetsmarknaden ställer också krav på vuxnas lärande. Därför behövs ett nytt stöd för yrkesväxling mitt i livet. Man måste kunna bli vvs-are, undersköterska eller fordonsmekaniker även om man inte valde de utbildningarna när man var 15 år och skulle söka till gymnasiet.

Det livslånga lärandet måste gälla alla - så enkelt är det.

x x x

För det fjärde. Alla, oavsett arbetsförmåga, ska ha rätt till arbete. Också en arbetsmarknad med hög produktivitet måste klara att ta emot dem som inte alltid kan arbeta i samma takt och lika långa dagar som sina arbetskamrater. Det borde vara självklart att lönebidrag alltid prövas innan beslut fattas om förtidspension.

Det måste vara möjligt att jobba kvar på sin arbetsplats om man av någon anledning fått nedsatt arbetsförmåga. Vi behöver fler arbetsplatser som är anpassade efter de anställda och inte som idag, tvärtom.

Vi måste fortsätta att höja taket för lönebidraget så att det omfattar fler. Nedsatt arbetsförmåga **drabbar** inte bara lågavlönade. Men alla med nedsatt arbetsförmåga riskerar att **bli** lågavlönade om inte taket hänger med.

x x x

För det femte. Vi behöver ett jämställt arbetsliv. Kvinnor diskrimineras alltjämt på arbetsmarknaden. Trots våra insatser har utvecklingen gått åt fel håll de senaste åren. Ofrivillig deltid ökar igen. "Ring- och springjobben" ökar kraftigt för unga kvinnor.

Den utvecklingen måste brytas. Vi är ett feministiskt parti och vi ska ta ansvar för att klass- och könsmönster i arbetsvillkor bekämpas och för att jämställdhet mellan kvinnor och män ska bli ett faktum.

Det vore olyckligt om turbulensen kring Feministiskt initiativ leder till en blockering av de feministiska frågorna. Vi har så mycket vi måste göra. Vi måste öka pressen på arbetsgivarna för att komma till rätta med lönediskrimineringen. Vi måste få ett regelverk på arbetsmarknaden som gör det svårare för arbetsgivarna att slentrianmässigt anställa på visstid och på deltid.

Vi har fattat beslut i de här frågorna, men än har det inte hänt något. Vi vet att vi utmanar de arbetsgivare som inte förmår acceptera att det finns andra intressen än deras kortsiktiga. Men tänk efter. Varför går det alltid att planera produktion och verksamhet med heltid som norm i manligt dominerade branscher? Varför är det bara i kvinno dominerade yrken som deltid är så vanligt? Varför ska det ständigt vara kvinnorna som utgör dragspelet i verksamheten?

Vi vill ha trygga jobb. Vi vill ha jobb som det går att försörja sig på. Kamrater, låt oss nu gå från ord till handling. Heltid en rättighet - deltid en möjlighet.

x x x

För att sammanfatta:

Vi behöver mer muskler i finanspolitiken.

Vi behöver en starkare regional näringspolitik.

Vi behöver satsa mer på yrkesutbildningarna och ge fler en andra chans.

Vi behöver ett arbetsliv för alla.

Och kamrater: Det är hög tid för ett jämställt arbetsliv.

x x x

Avslutningsvis.

I politiken finns det ingen möjlighet att ta patent på lösningar. Det har vi sett prov på genom historien. Andra partier som först bekämpat vår politik har sedan försökt göra dåliga kopior av den.

Men varumärkesintrång, det är något mycket allvarligare. Nu försöker Reinfeldt inbilla väljarna att moderaterna är ett arbetarparti. Det spelar ingen roll vad han påstår. Det är inte sant. Det finns bara ett arbetareparti i Sverige och det är vi. Sveriges socialdemokratiska arbetareparti.

Det finns till och med de som påstår att vi kommer att förlora valet den 17 september nästa år.

Det är inte sant.

x

x

x